Naturstyrelsen

Bestyrelsesmøde

Naturnationalpark Mols Bjerge

Referat

Mødenr.: 12

Dato: 1. september 2026, kl. 16.30-21.00

Sted: Karpenhøj Naturcenter, Dragsmurvej 12, 8420 Knebel

Deltagere: Bestyrelse + sekretariat

Anne Sophie Gamborg (formand)
Verner Damm, Spejderne
Joy Klein, Dansk Ornitologisk Forening
Poul Arne Nielsen, Danmarks Jægerforbund
Kell Sønnichsen, Danmarks Idrætsforbund
Erling Brejnegaard, Danmarks Cykle Union
Lasse Werling, Dansk Botanisk Forening
Linda Klindrup, Arbejdsgruppen for tilgængelig natur
Helle Andersen, Repræsentanter for lodsejere med naboskel
Anita Søholm, Syddjurs Kommune
Lone Høst, Dansk Islandshesteforening
Bjarke Dehli, Mols i Udvikling
Thorkil Danielsen, Friluftsrådet
Henning Nielsen, Borgerforeningen Mols
Jørgen Ivar Brus Mikkelsen, Djursland Landboforening
Henning Madsen, Dansk Skovforening
Jane Line Toubro, Fri Natur
Birgitte Sidenius Bjerg Lamp, Nationalpark Mols Bjerge
Karen Clausen, BUPL
Johanne Løvlund Nielsen, Danmarks Naturfredningsforening.
Sofie Secher Thomsen, Dansk Orienterings Forbund.
Jonas Milvang Nørregaard, Danmarks Vilde Natur

Sekretariat:

Uffe Strandby, Naturstyrelsen Kronjylland
Terese Scheller Sandvei, Naturstyrelsen Kronjylland
Lars Maagaard, Naturstyrelsen Kronjylland

Naturstyrelsen • Vasevej 7 • 8920 Randers NV

Tlf. 72 54 30 00 • Fax 86 45 40 36 • CVR 33157274 • EAN 5798000860315 • kjy@nst.dk • www.nst.dk

Afbud:

Bjørn Ruben Pedersen, DGI.
Cecilie Lohse Straarup Mielec, De Unge Biodiversitets-ambassadører.
Niels Jørgen Petersen, Dansk Ride Forbund
Tenna Kit Vognsen, Brugerråd for Naturstyrelsen Kronjylland

Pkt. 1.

Velkomst og introduktion til mødet (O*) - ca. 20 min

Pkt. 2.
Status på mobilitet (O*) – ca. 40 min.
Orientering om møde omhandlende trafik i Mols Bjerge med Syddjurs Kommune.

Pkt. 3.
Pause med let aftensmad – ca. 30 min.

Pkt. 4.
Tilpasninger af projektbeskrivelse (O/D*) – ca. 30 min.

Pkt. 5.
Status på indsnævringer i hegn i Naturnationalparker (O/D*) – ca. 60 min.
Bilag fremsendt d. 16. juni 2026

Pkt. 6.
Præsentation af dokumenterne "Generelle retningslinjer for forvaltning af store græssende dyr i naturnationalparker" og "Velfærdsvurderingssystem for naturnationalparker" (O*) – ca. 40 min.
Bilag fremsendt d. 16. juni 2026

Pkt. 7.
Gensidig orientering (O*) – ca. 30 min.
Mødekalender for resten af 2026 og 2027 præsenteres

Pkt. 8.
Evt. og kommende møde (O*) – ca. 20 min.

**) D-drøftelse, O-orientering, B-beslutning.*

Referat:

Pkt. 1.

Velkomst og introduktion til mødet.

Anne Sophie Gamborg bød velkommen og takkede bestyrelsen for det frivillige arbejde der ligges i bestyrelsesarbejdet. Anne Sophie Gamborg forberedte bestyrelsen på at mødet vil blive længere end normalt med mulighed for diskussion.

Uffe Strandby bød herefter velkommen og takkede bestyrelsen for deltagelse og til at bidrage til arbejdet med Naturnationalpark Mols Bjerge. På grund af folketingsvalget og den efterfølgende parlamentariske situation har bestyrelsesarbejdet været sat på pause i en periode.
Uffe Strandby fortalte om regeringens aftalegrundlag, der bl.a. lægger vægt på klima, natur og biodiversitet samt den grønne trepart. Arbejdet med naturnationalparkerne fortsætter, og der skal udpeges yderligere seks naturnationalparker.
Naturstyrelsen refererer fortsat til to ministerier: Miljøministeriet og Ministeriet for Natur og Dyrevelfærd. Naturstyrelsens organisatoriske ophæng er under Ministeriet for Natur og dyrevelfærd, mens arbejdet med naturnationalparker er placeret under Miljøministeriet.

Pkt. 2.
Status på mobilitet.
Terese Sandvei gav en status på arbejdet med trafikplanlægning og mobilitetsanalyse. Se fremsendte PP-præsentation.

Et samarbejde mellem Syddjurs Kommune og Naturstyrelsen er etableret med henblik på at udarbejde en fælles løsning for trafik, der tager afsæt naturnationalparkens formål. En mulig ændring af trafikken kræver politisk stillingtagen i Syddjurs Kommune.

Anita Søholm præsenterede Syddjurs Kommunes arbejde med trafikforhold i NNP Mols bjerge. Se fremsendte PP-præsentation.

Det blev oplyst, at byrådet træffer den endelige beslutning om trafikplanerne, efter trafikforslaget har været behandlet i de relevante politiske udvalg. Den endelige beslutning vil herefter være et udgangspunkt i projektbeskrivelsen for Naturnationalpark Mols Bjerge.

Det blev præciseret, at der ikke planlægges at fjerne veje i Naturnationalpark Mols Bjerge, men at mulighederne for almindelig motoriseret kørsel på de enkelte veje kan blive ændret. Beredskabets behov vil indgå i vurderingen af eventuelle ændringer i trafikforholdene. De konkrete forhold vil blive vurderet af ifm. en trafikrevision.

Bestyrelsen drøftede trafikforholdene i Mols Bjerge, herunder scenarie B, som indebærer lukning af Helligkildevej, samt scenarie A, der bygger på et samarbejde mellem Naturstyrelsen og Syddjurs Kommune om den bedst mulige løsning for en reduktion af trafikken.
Muligheden for, at etablering af ankomst- og parkeringspladser kan bidrage til at reducere trafikken i Mols Bjerge, og det blev italesat, at der skal arbejdes med nudging ift. hensigtsmæssig afvikling af trafikken.
Det blev fremhævet, at formålet med en eventuel ændring af den motoriserede trafik i Naturnationalpark Mols Bjerge er at skabe gode forhold for både dyr og friluftsliv.

Det blev endvidere bemærket, at naturen i stigende grad benyttes til stille naturoplevelser. En reduktion af den motoriserede trafik kan således bidrage til at understøtte denne form for friluftsliv.

Linda Klindrup foreslog under drøftelsen at fokusere på scenarie C som en løsning, hvor man fastholder status quo, dvs. at alle vejene er åbne for motoriseret trafik som de er i dag. Linda Klindrup anfører, at dette ligeledes er i tråd med tidligere fremført ønske fra byrådet samt lokale borgere.

Pkt. 3.
Pause med let aftensmad.

Pkt. 4. Tilpasninger af projektbeskrivelse.
På baggrund af den seneste anbefaling fra den videnskabelige arbejdsgruppe blev det oplyst, at geder ikke vil blive anvendt som fritgående, helårsgræssende dyr, men at der i stedet arbejdes videre med muligheden for at anvende geder som beredskabsgeder – dvs. gederne bringes ind på mindre arealer i kortere perioder afhængig af udfordringerne med opvækst af særligt træer og buske
Muligheden for anvendelse af *no-fence* til geder undersøges, såfremt der på et senere tidspunkt åbnes op for at anvende denne løsning.
Det blev samtidig fremhævet, at et permanent hold af geder kan blive udfordret af en mulig fremtidig tilstedeværelse af ulv, da mindre husdyr generelt er mere udsatte for ulveangreb end større husdyr.
Det blev desuden bemærket, at det er politisk bestemt, at Naturnationalpark Mols Bjerge etableres med lavt hegn. Det betyder, at fx krondyr ikke er en mulighed som græssende/browsende dyr. Anvendelse af geder kan derfor være en mulighed for at bidrage til en browsereffekt i området.

Ny trafikplan vil betyde, at der skal genbesøges elementer omkring friluftslivet, faunalommer mv. Det medfører en gentænkning af flere elementer i projektbeskrivelsen.
Se mere om trafikplanlægning under pkt. 2.

Pkt. 5.
Status på indsnævringer i hegn i Naturnationalparker.
Uffe Strandby gav en status på indsnævringer i hegn. Notatet "*Erfaringer med og viden om indsnævringer i indhegninger med store planteædere, Naturstyrelsen 2026*" er fremsendt til bestyrelsen. Heri redegøres for udfordringer ved at etablere indsnævringer i hegn.

Notatet er baseret på viden fra udenlandske forvaltere, der arbejder med store planteædere i store indhegninger, egne erfaringer på Naturstyrelsens arealer samt tilgængelig litteratur. Herudover har Naturstyrelsen inddraget den videnskabelige arbejdsgruppe, som rådgiver Naturstyrelsen i spørgsmål relateret til Naturnationalparker.

Der blev indledningsvis gjort opmærksom på, at det af bemærkninger til lovforslaget fremgår at *"….de store planteædere så vidt muligt skal have adgang til hele naturnationalparken. Det er*

derfor hensigten, at veje og stier i naturnationalparkerne som udgangspunkt ikke frahegnes. Dermed kan områderne forblive sammenhængende, hvorved vejene ikke kommer til at udgøre en barriere for dyrenes færden."

Uffe Strandby fremhævede fire opmærksomhedspunkter i forhold til indsnævringer i hegnet:

Dyrevelfærd og dyreadfærd:
Territorial adfærd og dominanshieraki kan føre til konflikter mellem dyr (både indenfor flokken og mellem forskellige dyregrupper) ved såkaldte flaskehalse i hegnet.

Friluftsliv:
Indsnævringer kan potentielt medføre kritiske situationer mellem dyr og mennesker, hvis dyr og mennesker mødes på et begrænset areal.

Biodiversitet:
Sluser kan medføre en opdeling eller differentiering af dyreflokken ift. deres naturlige bevægelsesmønstre og brug af arealet. Dette kan betyde at den økologiske effekt fra de store planteæderes tilstedeværelse udebliver i dele af det indhegnede område, og at den ønskede effekt på biodiversiteten ikke opnås.

Rovdyr:
Sluser kan potentielt skabe situationer, hvor rovdyr får bedre mulighed for at udnytte indsnævringerne som jagtpositioner.

Der henvises til notatet for en uddybning af forholdene ovenfor. Af notatet fremgår der ligeledes anbefalinger til designprincipper herunder størrelse, udsyn, naturlige barrierer, fødesøgningsmuligheder etc. Notatet blev drøftet, herunder spørgsmålet om territorialadfærd i dyreflokke.

Der var en drøftelse af betydningen af sluser for befolkningens opbakning til projektet, og der blev fremført synspunkter både for og imod etablering af sluser. Nogle bestyrelsesmedlemmer gav udtryk for at deres oplevelse er, at mange af områdets brugere er positive over for naturnationalparkernes præmisser og derfor støtter etableringen af et stort, sammenhængende hegn. Andre bestyrelsesmedlemmer gav udtryk for at sluser kan være et vigtigt redskab til at understøtte færdsel i og adgang til den kommende naturnationalpark og opfordrede til at disse hensyn indarbejdes.

Det blev fremført at værdien af sluser i forhold til værdien af opbakning i lokalbefolkning er undervurderet.
Der er tidligere fremlagt et lokalt forslag som understøtter denne opfattelse.

Det blev fremhævet, at naturnationalparkernes formål er at fremme naturindhold og biodiversitet, og at sluser som udgangspunkt bør undgås. Samtidig blev betydningen af et stort, sammenhængende hegn uden indsnævringer fremhævet af hensyn til dyrevelfærden.

Der blev desuden opfordret til, at drøftelserne i bestyrelsen foregår i en ordentlig og respektfuld tone. I den forbindelse blev det fremhævet som positivt, at Naturstyrelsen efter opfordring fra blandt andre bestyrelsen har fået udarbejdet et videnskabeligt notat.

Uffe Strandby bemærkede, at der allerede var foretaget en del frahegninger i det udkast som Naturstyrelsen har præsenteret for bestyrelsen. Disse frahegninger er placeret omkring fortidsminder, udsigtspunkter og rekreative faciliteter. Frahegninger har ligeledes den effekt at afstanden imellem hegnslinjerne på stier og veje reduceres på enkelte strækninger.

Linda Klindrup rejste kritik af vidensgrundlaget. Linda bemærkede, at rapporten konkluderer, at der mangler specifik viden om sluser, og bør derfor ikke i sig selv stå som dokumentation for, at sluser bør undgås - for det er ikke rapportens konklusion.
Linda understregede endvidere, at der i området allerede eksistere sluser/indsnævringer, og der sidder 3 bestyrelsesmedlemmer med konkrete erfaringer. Linda anførte, at man i højere grad burde inddrage erfaringer med disse sluser.

Linda bemærkede, at hun ikke var enig i Naturstyrelsens konklusion på baggrund af notatet. Linda mente ikke, at man kan konkludere, at sluser bør undgås, men derimod at notatet anviser en række anbefalinger til, hvordan sluser bør udformes. I den forbindelse foreslog Linda at der bør arbejdes med fx en 5-årig prøveperiode med monitorering af effekten ved etablering af sluser.

Poul Arne Nielsen bemærkede, at hegnslinier kan være problematiske, idet de potentielt kan udgøre en fordel for rovdyr, der kan prædere på de dyrehold, som etableres i naturnationalparken.

Poul Arne Nielsen oplyser, at ilder og ræv allerede i dag kan udgøre et prædationsproblem for fårehold. Det samme må forventes at gøre sig gældende for gedehold. Ligeledes kan ræve prædere på kalve.

Poul Arne bemærkede desuden, at hvis øremærkning af dyrene opretholdes, vil naturgæster bedre kunne indberette eventuelle uregelmæssigheder i dyreholdet til Naturstyrelsen. Øremærkning vil ligeledes gøre det lettere at identificere eventuelle stjålne eller bortkomne dyr.

Poul Arne tilkendegav endvidere, at hvis alle veje fremadrettet holdes åbne for trafik, vil naturgæster i højere grad benytte disse, hvilket kan medvirke til at skabe mindre forstyrrelse i området. Poul Arne gav udtryk for, at han ikke vurderede, at motortrafik i væsentlig grad forstyrrer hverken dyreholdet eller de vilde dyr.

<u>Pkt. 6.</u>
Præsentation af dokumenterne "Generelle retningslinjer for forvaltning af store græssende dyr i naturnationalparker" og "Velfærdsvurderingssystem for naturnationalparker".

Uffe Strandby gennemgik indholdet i notatet "*Generelle retningslinjer for forvaltning af store græssende dyr i naturnationalparker*". Det blev fremhævet, at der er en sammenhæng mellem målet om at skabe bedre natur og en systematisk håndtering af dyrevelfærd.

I gennemgangen blev blandt andet nedenstående forhold fremhævet. Der henvises til notaterne for en detaljeret forståelse for retningslinjerne.

- Der vælges robuste racer, som er egnede til helårsgræsning
- Dyrene skal være vant til at gå ude hele året og kunne finde føden selv
- Dyrene vurderes af en dyrlæge inden de kommer ud i naturnationalparken

Dyrene skal være mindst 2 år gamle for at sikre, at den største vækstfase er overstået, og at dyrene er mere robuste mod parasitter.

Dyrene tilses minimum 5 gange om ugen. Syge eller tilskadekomne dyr håndteres i overensstemmelse med dyreværnslovgivningen, herunder med mulighed for behandling eller udtagning af dyret. Dyr der er syge eller tilskadekomne, skal håndteres hurtigst muligt mhp., at dyret behandles forsvarligt og beskyttes bedst muligt mod smerte, angst, lidelse, varigt mén og væsentlig ulempe. Såfremt det vurderes, at syge og tilskadekomne dyr kan blive i naturnationalparken og evt. behandles, skal det ske med intensiveret tilsyn (dagligt eller flere gange dagligt) og i dialog med den tilknyttede dyrlæge.

Dyrene skal være robuste i forhold til sundhed, og eventuel behandling foretages af dyrlæge. Hvis et dyr kan behandles inden for en rimelig tid, vil dette blive gjort.

Føderessourcerne vurderes løbende (månedligt eller ugentligt afhængig af årstid/klima), og antallet af dyr tilpasses områdets fødegrundlag. Den stående tilbageværende føderessource vurderes årligt før vækstsæsonens start i april og i september eller oktober før vækstsæsonen er overstået, med henblik på om antallet af dyr skal reguleres.

Naturstyrelsen vil opbygge en bestand af modstandsdygtige dyr, som lever med forskellige parasitter i en naturlig balance, hvor parasitbehandling ikke er nødvendig. Det vil kræve løbende frasortering af ikke modstandsdygtige dyr.

I situationer, hvor dyrenes fødegrundlag er utilstrækkeligt, kan der iværksættes støttefodring. Det blev oplyst at dette, som en del af beredskabsplanen, blandt andet blev anvendt i Naturnationalpark Fussingø i vinteren 2026.

Kreaturerne som sættes ud i naturnationalparkerne skal have et synligt øremærke i begge ører. Naturstyrelsen vil derudover chipmærke kreaturer, der sættes ud i naturnationalparkerne og søge om dispensation til, at chippen er tilstrækkelig identifikation af dyrets identitet. Bestyrelsen drøftede præsentationen og stillede en række spørgsmål.

Begrebet støttefodring blev drøftet, herunder hvornår og under hvilke forhold støttefodring kan iværksættes.

Der blev endvidere drøftet spørgsmål om nærings- og energiindholdet i vegetationen i vinterperioden og betydningen heraf for dyrenes fødegrundlag.

Det blev oplyst, at Naturstyrelsen har medarbejdere, som er uddannet til både at vurdere dyrenes adfærd, huld og fødegrundlag i naturnationalparkerne. Dyrepassere og eksterne dyrlæger vurderer løbende dyrenes tilstand, mens Fødevarestyrelsen fører månedlige tilsyn med både fødegrundlaget og dyrenes tilstand.

Metoden til vurdering af fødegrundlaget i naturnationalparkerne er udarbejdet i samarbejde med forskere fra Københavns Universitet og Aarhus Universitet.

Bestyrelsen drøftede mærkning af dyreholdet samt mulighederne for dispensation fra kravene om mærkning.

Det blev oplyst, at dyr, som udviser opsøgende adfærd over for publikum, vil blive taget ud af naturnationalparken.

I forbindelse med forvaltningen af reproducerende dyr blev muligheden for at udveksle dyr mellem forskellige naturnationalparker og eventuelt andre større naturområder drøftet med henblik på at forebygge indavl.

Det blev oplyst, at Naturstyrelsen vil søge dispensation fra dyreværnslovens bestemmelser om tilsyn i forbindelse med Naturnationalpark Mols Bjerge, da Naturstyrelsen anser dette som en forudsætning for at etablere en naturnationalpark.

Anne Sophie Gamborg spurgte ind til, om der er gjort overvejelser om sammensætningen af dyreholdet i Naturnationalpark Mols Bjerge på nuværende tidspunkt.
Uffe Strandby forklarede at der på nuværende tidspunkt ikke er taget yderligere beslutninger ift. den præcise fordeling, men at udgangspunktet fortsat er kvæg, heste og et periodisk gedehold. Emnet vil blive diskuteret på et senere møde i bestyrelsen.

Uffe Strandby gav en gennemgang af tilsyn af dyrene under forskellige forhold.
Anne Sophie Gamborg ønskede en præcisering af, hvad der søges dispensation for på et senere møde.

Pkt. 7.
Gensidig orientering.

Formandsmøde d. 9. oktober – bestyrelsen opdateres på indholdet på næste møde.

Naturnationalpark Gribskov indvies søndag d. 13. september kl. 10.00 Kom til indvielse af Naturnationalpark Gribskov - Naturstyrelsen

Pkt. 8.
Evt. og kommende møder.

17. november 2026.
9. februar 2027.
24. maj 2027.
7. september 2027.
16. november 2027.

Alle møder vil forventeligt blive afholdt i tidsrummet kl. 16.30-20:00.
Lokation for de kommende møder tilgår senere.